

На седници Одељења за социјалну политику и социјални рад која је одржана 2. 7. 2026. године предложена је Комисија за оцену подобности за јавну одбрану завршног рада мастер академских студија „Peace, Security and Development“ кандидата Миодрага Милошевића под називом „The Structural Labor Market Gap in Serbia’s Raspberry Sector: Temporary Migration as a Solution” („Структурни јаз на тржишту рада у сектору малина у Србији: привремена миграција као решење“) у следећем саставу: проф. др Иван Станојевић, проф. др Даница Шантић и проф. др Наталија Перишић (менторка). Након прегледа рада, Комисија подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Мастер рад Миодрага Милошевића под називом „The Structural Labor Market Gap in Serbia’s Raspberry Sector: Temporary Migration as a Solution” („Структурни јаз на тржишту рада у сектору малина у Србији: привремена миграција као решење“) написан је на 111 страна текста. Сходно Правилнику о академској честитости Факултета политичких наука, мастер теза је прошла проверу плагијата у програму Turnitin. Резултат провере је 11%, са поклапањима која се без изузетка односе на цитате преузете у складу са академским узусима, библиографију и устаљене изразе. Сходно томе, рад је аутентичан и не садржи елементе плагијата.

Рад се састоји из четири дела, који заједно са апстрактом, уводом, закључком, прилозима и списком коришћене литературе чине целину мастер тезе. У уводним разматрањима, кандидат је указао на мотивацију за истраживање предмета за који се определио, те укратко указао на структуру рада.

Први део рада састоји се из три поглавља – прегледа литературе, теоријског и методолошког оквира истраживања. Рад се заснива на истраживачком питању: како дуготрајне структурне промене на страни потражње за радном снагом, доприносе формирању и опстајању јаз на тржишту рада у области производње малина у Србији, те које опције за политике постоје као последица структурних препрека до којих доводе ове промене? Општа хипотеза мастер тезе је да су дуготрајне структурне промене на страни потражње за радном снагом у руралним областима Србије довеле до настанка

структурног јаза на тржишту рада у области производње малина, кроз опадање доступности радне снаге и увећану зависност од ангажовања сезонске радне снаге. На основу ове опште хипотезе, кандидат је формулисао три посебне хипотезе, и то:

- Депопулација у руралним областима, која је подстакнута миграцијама, и то миграцијама у правцу село-град и емиграцијом, редуковала је понуду сезонске радне снаге и радне снаге из домаћинстава у сектору малина.
- Трансформација структуре запошљавања у руралним областима, укључујући промену у правцу не-пољопривредних, неформалних и друштвено пожељнијих форми запослења, редуковала је доступност сезонске радне снаге и радне снаге из домаћинстава у сектору малина.
- Опадање радне снаге из домаћинстава на пољопривредним газдинствима увећало је потребу за ангажовањем сезонске радне снаге, чиме се увећала ефективна потражња за сезонском радном снагом и продубио структурни јаз на тржишту рада у производњи малина.

У поглављу чији је садржај преглед литературе, кандидат је сачинио приказ закључака из релевантне литературе од значаја за предмет истраживања, коју је груписао у пет сегмената: теоријски приступи сегментацији на тржишту рада и миграцијама; истраживања о производњи малина и недостатку сезонске радне снаге; студије о миграцијама и променама у бази радне снаге у руралним областима у Србији; литература о организацији рада на породичним газдинствима и литература о могућим одговорима политика на недостатак радне снаге у пољопривреди.

Теоријски оквир рада представљају два приступа: теорија дуалног тржишта рада и теорија кумулативне узрочности. У оквиру теорија дуалног тржишта рада, које представљају аналитички оквир на макро-нивоу, кандидат је обрадио различите приступе и указао на интерну структуру тржишта рада, што се у највећој мери односи на државе пријема миграната, а затим анализирао њихово рефлектовање из међународног аспекта. Наведено је пропраћено анализом механизма кумулативне узрочности, у којој се наглашавају социјални процеси у заједницама и државама порекла који доприносе одржавању и ширењу миграционих токова. Важан сегмент ових разматрања јесу приступ о мигрантским мрежама, значају културе у контексту

миграција, релативној лишености, те мигрантском синдрому као последици кумулативне узрочности.

У поглављу о методолошком оквиру, кандидат је представио своју студију случаја, за коју је користио статистичке методе, академску и службену литературу, као и анализу садржаја новинских чланака. Предмет потоње представљали су чланци објављени на порталима RTS-a, N1, Nove S, Danas-a, Blica, Večernjih novosti, Telegrafa, Kurira i AgroKluba у периоду од 2015. до 2025. године. Поред тога, кандидат је спровео и компаративну анализу политика, како би испитао институционалне приступе о привременој радној миграцији и како би се подржао развој програма прилагођених сезонском запошљавању у сектору малина у Србији. Анализу је фокусирао на три наменски изабрана програма: канадски програм запошљавања сезонских радника у пољопривреди, британска шема сезонских радника у пољопривреди и канадски пилот пројекат за ниско квалификоване.

Други део рада, чији је назив „Сектор малина и јаз на тржишту рада“, састоји се из два поглавља. У њима је приказан овај сектор пољопривреде, заједно са основним карактеристикама, као и проблемима и изазовима са којима се суочава у дужем временском периоду. Тако је кандидат указао на пољопривреду и воћарство као један од стубова националне економије и руралног развоја, еволуцију производње малина у Србији и њену позицију у глобалној производњи, њен економски значај, као и значај производње малина та рурални и локални развој Србије. Следи анализа проблема у сектору производње малина, и то недостатка сезонске радне снаге и дуготрајности ове ситуације, а затим и импликација теорије дуалног тржишта рада на сезонски рад у области производње малина у Србији.

Настанак и опстајање јаза на тржишту рада, које је предмет трећег дела мастер тезе, започиње се разматрањима са макро нивоа, којима су обухваћене структурне промене на страни понуде за радном снагом и фокусира се на миграције у контексту депопулације села у Србији, тј. миграција у правцу село-град, последица наведенога из историјске перспективе и емиграције из руралних подручја. У овом делу, кандидат је показао примену теорије кумулативне узрочности и дуготрајних последица миграција. Према његовој аргументацији, последица тога било је постепено опадање руралних области Србије, што је смањило базу потенцијалних запослених, али то представља

само делимично образложење. Како би се целовито сагледала ова проблематика, кандидат у наредном делу преиспитује учешће преосталог становништва на тржишту рада и утицај тога на доступност сезонске радне снаге у пољопривреди. Промене на мезо-нивоу, тј. промене у организацији рада у пољопривредном сектору односе се на анализу пољопривредних газдинстава у контексту организације рада на њима, смањења расположивости домаћинстава за рад и зависности производње малина од сезонске радне снаге. Развој јаза на тржишту рада у производњи малина, микро-ниво анализе, садржи увиде који се односе на обим производње малина, које је кандидат испитивао кроз три фазе – експанзију производње од 2015. до 2017, транзициони период од 2018. до 2020, те период пада након 2020. године.

У овим разматрањима, кандидат је показао да су на макро нивоу миграције постепено смањивале демографску базу из које се пољопривредна радна снага традиционално регрутовала, док су промене у обрасцима запошљавања, економске алтернативе и положај индивидуалних категорија резервне радне снаге мењали доступност преостале популације за сезонски рад у пољопривреди. Иако су природа и интензитет тих промена били различити у различитим категоријама, све заједно допринеле су смањењу величине и доступности традиционалних извора домаће радне снаге. На мезо нивоу, ове промене утицале су на капацитете за рад породичних газдинстава. Смањење породичног рада сузило је базу радне снаге на коју производња може да се ослони, док су газдинства настојала да обезбеде део потребне радне снаге кроз интензивније укључивање чланова породице који су остали и сезонске радне снаге. То међутим није било довољно да би се задовољила потражња у сектору малина. На крају, на микро нивоу, показало се да је могуће да експанзија производње допринесе интензификацији недостатка у радној снази, али да не може да објасни њену дуготрајност.

Четврти део рад посвећен је анализи политика које могу да утичу на смањивање структурног јаза на тржишту рада. У овом делу, кандидат је представио и анализирао упоредна искуства, из аспекта могућности њиховог трансфера у Србију. Тако је анализирао наредне димензије: институционалну организацију програма привременог запошљавања миграната, услове приступа тржишту рада од стране радника миграната, временско ограничење запослења и механизме подстицања враћања и циркуларности радника миграната и позицију радника миграната, укључујући њихову заштиту, те расподелу трошкова програма. Након тога, кандидат је сачинио предлог модела

програма привременог запошљавања миграната у Србији: он сматра да је потребно да програм буде институционално контролисан, уз претходну процену потреба за додатном радном снагом, задржавање компоненте циркуларности, и заштиту радника миграната те расподелу трошкова програма (како би се обезбедила економска одрживост). Као највећу опасност програма оценио је капацитете за задржавање компоненте циркуларности, али и контролисање останка радника миграната у Србији. Истовремено са увећањем броја ангажованих у сектору производње малина, сматра кандидат, потребно је унапредити и квалитет посла.

У детаљним закључним разматрањима, кандидат је сачинио осврт на основне ставке свога рада и приказао доказе у прилог хипотеза истраживања. У овом делу, он је дефинисао и допринос свог истраживања и указао на правце могућих и потребних даљих истраживања. Следи списак коришћене библиографије, са великим бројем извора литературе, који показује да је користио сву литературу од значаја за предмет истраживања, те прилог.

На основу свега наведеног, Комисија је стекла уверење да је предложена тема мастер рада актуелна и релевантна, да ју је кандидат обрадио на научно заснован и добро утемељен начин, те да ће резултати његовог истраживања дати допринос даљим истраживањима и раду у области предмета истраживања. Стога предлаже Већу за студије II и III степена Факултета политичких наука да одобри јавну одбрану мастер тезе кандидата кандидата Миодрага Милошевића под називом „The Structural Labor Market Gap in Serbia’s Raspberry Sector: Temporary Migration as a Solution” („Структурни јаз на тржишту рада у сектору малина у Србији: привремена миграција као решење“).

У Београду,
24. 10. 2026.

Комисија

Проф. др Иван Станојевић

Проф. др Даница Шантић

Проф. др Наталија Перишић, менторка